נגמר הדין פרק ששי סנהדרין מט.

מסורת הש"ס

אבל נוטע ולא נטע. נוח לך להיות מן המקולין ולא מן המקלין לפי שסוף קללת חנם לשוב אל המקלל: **פיה לו.** לאבנר להגיל את עצמו באחד מאויביו של עשאל ולא יהרגנו דהכי אמרינן [בבן סורר ומורה] (לקמן דף עד.) רודף אחר חבירו להרגו ויכול זה להגיל את עצמו באחד מאויביו של רודף ולא עשה כן אלא חזר כנגדו והרגו נהרג עליו: **אמרו ליה לא יכיל ליה.** אבנר לכוון באחד משאר איבריו: **אמר לה.** יואב השתא בדופן חמישית כנגד לגו ממיש: **אמר ליה ניזיל לאבנר.** דינו של אבנר פטור אתה עליו: **אכין ורקין דרש.** לאשכחן שמלאן שהיו עסוקין בתפסת ולא רצה לבטלן כדמפרש ואזיל דאיכו מורד במלכות דכתיב רק חזק ואמץ רקין מיעוטין שאם בא המלך לבטל דברי תורה אין שומעין לו: **והשמועה.** כשנמשח שלמה בחיי אל יואב ומתירא: **כי יואב נטה אחרי אדוניהו ואחרי אבשלום לא נטה.** כשמרד בדוד אביו: **מאי לא נטה.** כלומר מה לנו להזכיר כאן וכי מה היה לו לירא שלא נטה אחר אבשלום וכאן נטה אלא מגיד לך הכתוב שבקש לנטות גם אחרי אבשלום אלא שלא גמר מחשבתו כדמפרש מפני שעדיין היה ליחלוחית גבורתו של דוד קיימת אבל עכשיו שהזקין יצא מדרכו ונטה אחרי אדוניה: **איצטגניני דוד.** בעלי אגרופין שלו שעל ידם הוא נלחם ויוצא ובא על פיהם. איצטגנינות בלשון הס"ם לשון מזלות וחוזים נכוכבים והנך קרי הכי משום שהיה דוד נסמך עליהם ועושה על פיהם והולך אחר הכריהם: **ילדים.** בחורים: **ומגדלי גלורים.** כמספטי העולמי כוכבים כדי שיירלו בעלי אימה ויפחדו מהן. וכני יפת תואר גשי עולמי כוכבים שהיו לוקחים כשביה והתירן בתורה דכתיב (דברים כב) ולאת בשביה וגו': **אילמלא דוד.** שהיה עוסק בתורה לא עשה יואב מלחמה אבל זכותו של דוד עומדת לו ליואב במלחמותיו של דוד: **כור וסירה גרמו לו לאבנר שנהרג.** כור לפחת מים שלקח דוד מרלאשותיו של שאול כשהיה יושן במערת * וכשאמר להם דוד בני מות אתם שלא שמרתם את אדוניכם שכבר הייתי יכול להורגו (שמואל א כו) ד) ולא הי לא איפוא מנית המלך ואיה לפחת המים וגו' היה לו לאבנר למות בשאול ולומר לו ראה כמה קליך הוא שלא הרגך ולא מיתה אלא אמר שמא אחד מבני הבאה נתנם לו: **וסירה.** קון. כשכרת דוד את כנף מעילו של שאול במערה היה לו לאבנר ללמד זכות על דוד ולומר לשאול ראה כמה חס עליך ולא הרגך בהיותך יחד עמו במערה ולא לימד זכות אלא אמר שמא כשעברתם אצל הקוסים והסירים נכנס אחד מן הקוסים בכנף מעילך והוא היה טומן שם וחתכו: **שדנו דין סנהדרי.** כמו (דברים כא) אל זקני עירו ואל שער מקומו דסתם שער לשון סנהדרי הוא שהיו דנין שם: **על עסקי שלו.** לשון של נעלך (שמות ג). שאל לו בערמה יכמה גדמת היאך תולעת התמיל שוחה מלפניו ומרלאהו כך היא תולעת שלא תרבו והרגו כדכתיב (מלכים א כ) בחנורתו אשר בתמניו וכנעלו אשר ברגליו: **אסס דרשו אכין ורקין.** שלא לקייס מצות המלך לעבור על דברי תורה עמשה כדאמרן אבנר כשאמר לו שאול לעבדיו (שמואל א כב) סובו והמיתו את כהני ה' וגו' וכתיב (שם) ולא אבו עבדי שאול לשלוח ידם ולפגוע וגו': **והוא לא היה דומם.** והרג אוריה בחלותו של דוד אע"ג שלא נזה דוד אלא באיגרת כדכתיב (שם כ יא) ויכתב ספר לאמר הבו את אוריה וגו': **ויקבר בביתו במדבר.** ביואב כתיב: **מופקר לכל.** לעניים להתפרנס מביתו: **אפי' מוניני ולחנפא עטיש.** אפילו דברים דקים וענוגים: **עטיש.** שהיה טועם: **פריס** לו. משלח להם למזונות לעניים של עיר: **פריס.** לשון פרס שנוטלין מנית המלך. ופסוק זה בדברי הימים כשלבד דוד את מלוכת ציון: **מוניני.** דגים קטנים (ג) ולחנפא מין דגים קטנים:

הדרן עלך נגמר הדין:

מאי טעמא קטלתיה לעמשא. ואם תאמר איאך נתחייב יואב כמאי דקטליה לעמשא הא בעי התראה ואפילו למ"ד מבר אינו צריך התראה הכא לא היה מבר בדבר זה שהיה מושבו מורד במלכות וה"ל שוגג וי"ל דלא נתחייב אלא משום הוא גופיה דהוה מורד במלכות:

הדרן עלך נגמר הדין

תהא לוטא ולא תהא לאטה אתיוה ליואב דייניה אמר ליה מאי טעמא קטלתיה לאבנר אמר (ה) ליה גואל הדם דעשאל הואי עשאל רודף הוה אמר ליה היה לו להצילו באחד מאבריו א) אמר ליה לא יכיל ליה א"ל השתא בדופן חמישית כיון ליה דכתיב [1]ויכהו אבנר באחרי החנית אל החומש וא"ר יוחנן בדופן חמישית במקום שמרה וכבר תלויין בו באחד מאבריו לא יכיל ליה אמר ליה ניזיל אבנר מאי טעמא קטלתיה לעמשא אמר (ו) ליה עמשא מורד במלכות הוה דכתיב [2]ויאמר המלך לעמשא הזעק לי את איש יהודה שלשת ימים וגו' וילך עמשא להזעיק את יהודה ויוחר וגו' אמר ליה עמשא אכין ורקין דרש אשכחינהו דפתיה להו במסכתא אמר כתיב [3]כל איש אשר ימרה את פיך ולא ישמע את דבריך לכל אשר תצונו יומת יכול אפילו לדברי תורה [4]תלמוד לומר [3]רק חזק ואמץ אלא ההוא גברא מורד במלכות הוה דכתיב [4]והשמועה באה עד יואב כי יואב נטה אחרי אדניה ואחרי אבשלום לא נטה מאי לא נטה אמר רב יהודה שביקש לנטות ולא נטה ומאי טעמא לא נטה אמר רבי אלעזר עדיין ליחלוחית של דוד קיימת רבי יוסי ברבי חנינא אמר עדיין איצטגניני של דוד קיימין (ו)דאמר רב יהודה אמר רב ארבע מאות ילדים היו לו לדוד כולן בני יפת תואר היו ומגדלי בלורית היו ומהלכין בראשי הגייסות היו והן הן בעלי אגרופין של דוד ופליגא דרבי אבא בר כהנא דאמר רבי אבא בר כהנא אילמלא דוד לא עשה יואב מלחמה ואילמלא יואב לא עסק דוד בתורה דכתיב [5]ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו ויואב בן צרויה על הצבא מה טעם דוד עשה משפט וצדקה לכל עמו משום דיואב על הצבא ומה טעם יואב על הצבא משום דדוד עושה משפט וצדקה לכל עמו [6]ויצא יואב מעם דוד וישלח מלאכים אחרי אבנר וישיבו אותו מבור הסירה מאי בור הסירה אמר רבי אבא בר כהנא בור וסירה גרמו לו לאבנר שיהרג [7]ויטהו יואב אל תוך השער לדבר אתו בשלי אמר רבי יוחנן שדנו דין סנהדרי א"ל מ"ט קטלתיה לעשאל עשאל רודף היה היה לך להצילו באחד מאבריו לא יכלי ליה השתא בדופן חמישית כוונת ליה באחד מאבריו לא יכלת ליה לדבר אתו בשלי אמר רב יהודה אמר רב על עיסקי (ו)שלו [7]ויכהו שם אל החומש אמר רבי יוחנן בדופן חמישית מקום שמרה וכבר תלויין בו [8]והשיב ה' את דמו על ראשו אשר פגע בשני אנשים צדיקים וטובים ממנו טובים שהיו דורשין אכין ורקין והוא לא דרש צדיקים שהן בפה ולא עשו והוא באינרת עשה [9]ועמשא לא נשמר בחרב אשר ביד יואב אמר רב שלא חשדו [10]ויקבר בביתו במדבר אטו ביתו מדבר הוא אמר רב יהודה אמר רב כמדבר מה מדבר מופקר לכל אף ביתו של יואב מופקר לכל דבר אחר כמדבר מה מדבר מנוקה מגזל ועריות אף ביתו של יואב מנוקה מגזל ועריות [11]ויואב יחיה את שאר העיר אמר רב יהודה אפילו (ו)מוניני וצחנתא טעים פרים להו:

הדרן עלך נגמר הדין

עין משפט נר מצוה

סג א מיי' פ"ג מהלכות מלכים הלכה ט:

תורה אור השלם

1. וַיִּמְאַן לָסוּר וַיִּכֵּהוּ אַבְנֵר בְּאַחֲרֵי הַחֲנִית אֶל הַחֹמֵשׁ וַתֵּצֵא הַחֲנִית מֵאַחֲרָיו וַיִּפֹּל שָׁם וַיָּמֹת תַּחְתָּיו וַיְהִי כָּל הַבָּא אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר נָפַל שָׁם עֲשָׂהאל וַיָּמֹת וַיַּעֲמֹד:
שמואל ב ב כג
2. וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל עַמָּשָׂא הִזְעֶק לִי אֶת אִישׁ יְהוּדָה שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְאַתָּה פֹּה עֲמֹד: וַיֵּלֶךְ עַמָּשָׂא לְהַזְעִיק אֶת יְהוּדָה וַיּוֹחַר מִן הַמּוֹעֵד אֲשֶׁר יְעָדוֹ:
שמואל ב כ ד-ה
3. כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יַמְרֶה אֶת פִּיךָ וְלֹא יִשְׁמַע אֶת דְּבָרֶיךָ לְכֹל אֲשֶׁר תְּצַוֶּנּוּ יוּמָת רַק חֲזַק וֶאֱמָץ:
יהושע א יח
4. וְהַשְּׁמֻעָה בָּאָה עַד יוֹאָב כִּי יוֹאָב נָטָה אַחֲרֵי אֲדֹנִיָּה וְאַחֲרֵי אַבְשָׁלוֹם לֹא נָטָה וַיָּנָס יוֹאָב אֶל אֹהֶל יְיָ וַיַּחֲזֵק בְּקַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ:
מלכים א ב כח
5. וַיִּמְלֹךְ דָּוִד עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וַיְהִי דָּוִד עֹשֶׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה לְכָל עַמּוֹ: וְיוֹאָב בֶּן צְרוּיָה עַל הַצָּבָא וִיהוֹשָׁפָט בֶּן אֲחִילוּד מַזְכִּיר:
שמואל ב ח טו-טז
6. וַיֵּצֵא יוֹאָב מֵעִם דָּוִד וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אַחֲרֵי אַבְנֵר וַיָּשִׁבוּ אֹתוֹ מִבּוֹר הַסִּרָה וְדָוִד לֹא יָדָע:
שמואל ב ג כו
7. וַיָּשָׁב אַבְנֵר חֶבְרוֹן וַיִּטֶּהוּ יוֹאָב אֶל תּוֹךְ הַשַּׁעַר לְדַבֵּר אִתּוֹ בְּשִׁלְּיוֹ וַיַּכֵּהוּ שָׁם הַחֹמֵשׁ וַיָּמֹת בְּדַם עֲשָׂהאל אָחִיו:
שמואל ב ג כז
8. וַהֲשִׁיבֹתִי יְיָ אֶת דָּמוֹ עַל רֹאשׁוֹ אֲשֶׁר פָּגַע בִּשְׁנֵי אֲנָשִׁים צַדִּיקִים וְטֹבִים מִמֶּנּוּ וַיַּהַרְגֵם בַּחֶרֶב וְאָבִי דָוִד לֹא יָדַע אֶת אַבְנֵר בֶּן נֵר שַׂר צְבָא יִשְׂרָאֵל וְאֶת עַמָּשָׂא בֶן יֶתֶר שַׂר צְבָא יְהוּדָה: מלכים א ב לב
9. וְעַמָּשָׂא לֹא נִשְׁמַר בְּחֶרֶב אֲשֶׁר בְּיַד יוֹאָב וַיַּכֵּהוּ בָהּ אֶל הַחֹמֶשׁ וַיִּשְׁפֹּךְ מֵעָיו אַרְצָה וְלֹא שָׁנָה לוֹ וַיָּמֹת וְיוֹאָב וַאֲבִישַׁי אָחִיו רָדְפוּ אַחֲרֵי שְׁבַע בֶּן בִּכְרִי:
שמואל ב כ י
10. וַיֵּעָל בְּגֵיהוּ בֶן יְהוֹרָם וַיִּפְגַּע בּוֹ וַיַּמִּתֵהוּ וַיִּקָּבֵר בְּבֵיתוֹ בַּמִּדְבָּר:
מלכים א ב לד
11. וַיָּבֹן הָעִיר מִסָּבִיב מִן הַמְּלוּא וְעַד הַסָּבִיב וְיוֹאָב יִחְיֶה אֶת שְׁאָר הָעִיר:
דברי הימים א יא ח

רבינו חננאל (המשך)

הלכו להביא מים מן הבור ושכחום שם בבור. וכא דוד ומצאם בבור של מים ולקחם א"ל הצפחת והחנית הנה אמרת בבור נשארו כנף מעילו מה תאמר בו א"ל כנף מעילך בסירה הוערת כלומר נסבך בקוצים ונתחך ומצאו דוד ולקחו משם. וכיון שלא הניחו אבנר להתפייס לדוד נענש עליהן וזהו פי' בור וסירה גרמו לו לאבנר שיהרג. אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב ויטהו יואב אל תוך השער לדבר אתו בשלי. על עסקי השל. פי' שאלה שאלו בענין חליצה כדכתיב של נעלך מעל רגליך. אשר פגע בשני אנשים צדיקים וטובים ממנו וגו' צדיקים ממנו שהן בפה ולא עשו שאמר להם שאול המלך להרוג הכהנים ולא קבלו ממנו. וכך הוא מפורש בתלמוד א"י בפרק חלק. ויאמר המלך לרצים הנצבים עליו סבו והמיתו כהני ה' וגו'. מי היו א"ר שמואל אבנר ועמשא היו אמרו לו כלום אית לך עליגן אלא הדין וזורא והדין כליגרין. פי' כלי דין ורסן הסוס בלשון יון כך שמן. אמרו ליה הא טריפין לך כלומר אין אנו חסצים לא בסתגוחיך ולא אבו עבדי המלך לשלוח אותם את ידם לפגוע בכהני ה' ויואב כאינגת שכתב לו דוד על אוריה החתי קבל והרגו. טובים ממנו שדרשו אכין ורקין כדאמרן והוא לא דרש אלא קבל האינגת ועשה. ויקבר בביתו במדבר. מלמד שהיה ביתו של יואב מנוקה מגזל ועריות. כמו המדבר שאין אדם מצוי לגזול ולא לערוה: **הדרן עלך פרק נגמר הדין**

גליון הש"ם

רש"י ד"ה בור ובירה וכו' וכשאסר להם דוד. הכי איתא בירושלמי פ"ק דסוטה:

הגהות הב"ח

(ה) גמ' אמר להו גואל הדם וכו' אמר להו מי היה לו להגילו וכו' אמר להו עמשא דמוקד: (ו) רש"י ד"ה מוניני דגים קטנים. נ"ב וכן בע"ג ריש דף כט:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' אמרו ליה כל"ל:

מוסף רש"י

ילדים. בחורים היו לדוד כחילוקיו ולא היו בניו (קדושין עו). בני יפת תואר. נשים שלקחו אנשי ישראל כמלחמה, דכתיב (דברים כא) והבאת אל תוך ביתך, ומתוך כך היו נוהגים כמספטי העכו"ם (שם). מספרי קומי ומגדלי בלורית. מלחמוי ערפם (שם). משום דדוד עושה משפט וצדקה. דוד גרם ליואב לחיות מצליח על הצבא לפי שעשה משפט וצדקה, ויואב גרם לדוד לעשות משפט וצדקה לפי שהוא דן ויואב סוחר ורודה על ידו, ופיוד מחוץ שיואב עסק במלחמה לא היה דוד מרוד בהן ולנו פתוח לשפוט לדק (שמואל ב ח טו).

הדרן עלך נגמר הדין

רבינו חננאל

במשנת ה' ראחסר לחם זה יהוריכן שנאמר וארוחתו ארוחת תמיד ניתנה לו מאת המלך דבר יום ביומו: פורנגרא. בלשון יון אלנקרם פורנגרא. אתיוה ליואב ודיינוה א"ל [גואל הדם דעשאל הוין מאי טעמא [דכתיב] ויטה בדם עשהאל אחיו אמרו ייזיל אבנר. לעמשא בן יתר אמאי קטלתיה א"ל עמשא מורד במלכות הוה שנאמר ויוחר מן המועד אשר יעדו א"ל עמשא אכין ורקין מיעוטין דרש דאשכחיתיהו דפתחו במסכת אמר כתיב ביהושע כל איש אשר ימרה את פיך וגו' יכול אפילו לדברי תורה ישמע לו ת"ל רק חזק ואמץ וכ' קרא אחרינא רק חזק ואמץ מאד לשמור ולעשות ככל התורה אשר צוה משה עבדי אל תסור ממנו ימין ושמאל למען תשכיל בכל אשר תלך ורקיימא לן אכין ורקין מיעוטין כ"מ שכ' אך (יאך) [ורק] למעט באו וכיון דכתב הכא רק למעט כי בדברי תורה אין שומעין לו אדרבה אתה הוא מורד במלכות שנאמר והשמועה באה אל יואב כי יואב נטה אחרי אדניה וגו' ונגמר הדין בכך. כתיב ואחרי אבשלום לא נטה מ"ש לא נטה אמר עדיין לחלוחית של דוד קיימת אפשנגינו דאמר רב ת' ילדים בני יפת תואר מגדלי בלורית היו לו לדוד ומהלכין בראשי הגייסות והן הן אגרופין של בית דוד כלומר ומהן מתירא יואב לנטות אחרי אבשלום ופליגא דר' אבא בר כהנא דאמר אלמלא דוד לא עשה [יואב] מלחמה ואלמלא יואב לא עסק דוד בתורה שנא' ויהי דוד עושה משפט וצדקה ויואב על הצבא ומה טעם יואב על הצבא משום דדוד עושה משפט וצדקה. ויואב כאינגת מפורש בתלמוד א"י בסוטה פ"א. שרצה שאול להשיב את דוד מפני שאמר בעת שלקח הצפחת והחנית היה יכול להורגני וכיון שלא הרגני צדיק הוא אין לרודפו וא"ל אבנר לא כי אלא הצפחת והחנית הנערים

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com